کۆرۆنا تەرمەکی نوێی بایۆتیرۆریزم یا کۆلۆنیالیزمەکی ڤایرۆسی ... نیگار نادر

بایۆتیرۆریزم (Bioterrorism) بریتییە لە ئەنجامدانی هێرشی بایۆلۆژی، لەڕێگەی ناردنی ڤایرۆس، یا پەتای کوشندە، یا ژەهر و بەکتریاکان، بەمەبەستی نەخۆشکردن و کوشتن، لەلایەن دەوڵەتێک یان تیرۆریستان و دوژمن و نەیارانی هەر دەوڵەتێکەوە، بەرامبەر دەوڵەتیکی تر، هێرشەکان ڕاستەوخۆ، لە ڕێگەی ناردنی ڤایرۆسەکان، یان لەڕێگەی مرۆڤەوە و، مرۆڤ دەبێتە هەڵگریان و گوێزەرەوەیان، یان ناڕاستەوخۆ، لە ڕێگەی ئاوی خواردنەوە ، هەوا ، خواردەمەنی ، کەلوپەل و دەرمانەوە بڵاودەکرێنەوە .

بایۆتیرۆریزم، بە جۆرو شێوازی جیاواز ، هەروەها بە پلان و تاکتیکی جیاواز، ئاراستە و هێرشی پێ ئەنجامدەدرێت، هەر لەبەرئەوەشە، زیاتر بە ڤایرۆسی سیاسی دەناسرێت ، بەمەبەستی زەبر وەشاندن لە سیستەمی ئابووری و سەرچاوەی مرۆیی وگۆڕینی بالانسی هێزو هەڵبژاردنەکان بەکاردەهێنرێت ، هەروەها دەوڵەتان، ساڵانە بە داڕشتنی ستراتیژیەتی بایۆبەرگری (biodefense)، بودجەی زۆر گەورە تەرخاندەکەن، بەمەبەستی دۆزینەوەی ڤاکسینەکان، لەبەر سەختی هۆکاری دەستنیشانکردنیان و پێشگیری و بەرەنگاربوونەوەیان ، هەر لەبەرئەوەشە، کە هێرشی ڤایرۆسی بە یەکێک لەسەرەکیترین هەڕەشەو مەترسیەکان دەژمێردرێت ، کە ئامانجی تێکدان و زەبروەشاندنە لە ئاسایشی نەتەوەیی هەر وڵاتێک لە جیهاندا .

هێرشی بایۆتیرۆریزمی (ڤایرۆسی)، بەبەراورد لەگەڵ هێرشی تیرۆرستی چەکداری ، مینڕێژی و تەقینەوەی بۆمب، بە یەکێک لە خەتەرترین هەڕەشەکان دادەنرێت، لەسەر ژیانی هاووڵاتیان و تێکدانی ئاسایشی کۆمەڵایەتی و ئاسایشی تەندروستیان ، هەر بۆیە زۆربەی بیرمەندان و سکۆلارەکانی ئاسایشی نەتەوەیی، پێیانوایە لە سەردەمی بەجیهانیبووندا، ئەگەری ڕوودانی ئەو هێرشە ڤایرۆسیە ، دەهێندە زیاترە لە ئەگەری ڕوودانی هێرشە تیرۆریستیەکان، و قوربانی زۆر زیاتریشی لێدەکەوێتەوە، هەڕەشەیەکی مەترسیدارو شاردراوەشە بۆ سەر ئاسایشی مرۆڤایەتی.

لەو سەردەمەدا، دەوڵەتان شانبەشانی کڕین و دروستکردنی چەک و بنیادنانی هێزی بەرگریان، بەردەوامن لە توێژینەوە و دروستکردنی تاقیگەی تایبەت، بەستانداری جیهانی ،بەمەبەستی بەرگریکردن لە هێرشی ڤایرۆسی بۆ بەرەنگاربوونەوەی بایۆتیرۆریزم و چەکی بایۆلۆژی ، لەتاقیگە بایۆلۆژیەکاندا، جۆرەها ئامێری سەردەمی و تەکنۆلۆژی بەکاردەهێنن، بۆ دەستنیشانکردن و دۆزینەوەی هەر هەوڵێک، کە گومانبکرێ ئەگەری هێرشی ڤایرۆسی و بەکتریاییە، وە دەبێتە هۆی تێکچوونی باری تەندروستی و گیانلەدەستدانی هاوو□تیانیان، هەروەها ساڵانە ڕاپۆرتی پێشبینیکردنی ئەگەری گوماناویترین هێرشی چەکی بایۆلۆژی، دەخەنە بەر دەستی ئەنجوومەنی ئاسایش و دواتریش لایەنی پەیوەندیدار، بە پاراستنی ئاسایشی تەندروستییەوە.

لە مێژووی ڤایرۆسەکاندا پاش تاعوون و کولێرا و گرانەتا و سیل، کە مەزەندە دەکرێت بە سەدان هەزارو ملیۆنەها مرۆڤیان کوشتبێت، لەساڵانی شەستەکاندا، ئایدز دیارترین ڤایرۆسە، کە مرۆڤایەتی تووشی ترس و هەژان کردبێت، دواتریش لەسەردەمی بەجیهانیبووندا، ئەنفلۆنزای باڵندەو بەرازو سارس و ئێبۆلا، لە شاشەی میدیاکانی جیهانەوە راگەیەنران ، بەڵام دواتر زۆر بەخێرایی، بەبێ ئەوەی زیانی گەورە بدەن چارەسەریان بۆ د□ززرایەوە و نەبوونە جێگای زەندەقچونێکی جیهانی ، بەڵام ئەمجارەیان ئەوەی لەگەڵ سەرهەڵدانی ڤایرۆسی کۆرۆنا دەرکەوتووە، پەیامێکی جیاوازتر بە جیهان دەدات، هاوتای جیاوازی سەردەمەکە، کە سەردەمی کۆلۆنیالیزمی تەکنۆلۆژیایە
.

کۆرۆنای سەردەمی کۆڵنیالیزمی تەکنۆلۆژیا ، چرکە بە چرکە، لە جۆرەها سەرچاوەی میدیایی و سوشیالمێدیاییەوە، چەندین زانیاری دروستکراوو ، ئاراستەکراو و تەمومژاوی بڵاودەکەنەوە، کە سەدانبار خێراییەکەی زیاترو تیژترە، لە خێرایی تەشەنەکردنی ڤایرۆسەکە، و جیهانی بەگشتی تووشی تۆقاندنێکی سەرسوڕهێنەر کردووە! ئەوەی ئەو ڤایرۆسە لەوانی تر جودای دەکاتەوە، ئەوەیە کە کۆی ئاسایشی دەروونی مرۆڤەکان، ئەو جیهانەی پێکەوە شێواندووە، پەیامێکی ترسناکی بۆ ژیانی داهاتوومان هەڵگرتووە، کە جارێ دروست ناتوانرێ دەستنیشانبکرێت ، چونکە وەک چۆن سروشتی ڤایرۆسەکە نادیارەو شێوەی خۆی دەگۆڕێ، بەهەمان شێوەش تا ئێستا پەیام و دەرهاویشتەکانی لە گۆڕاندایە.

کۆرۆنا چ زەنگێکە؟

کۆڕۆنا زەنگێکی ئاگادارکردنەوەیە، بۆئەوەی بزانین لێرە بەدواوە ئەو جیهانە چەندە مەترسیدارە، بۆئەوەی تێبگەین هەموو سیستەمی

ئاسایشی جیهانی، سیستەمی تەندروستی جیهان ،سیستەمی بەرگری د□و□تان، هەموو داهێنانە زانستییەکان ، هەموو چارەسەرە پزیشکیی□کان ، دەرەقەتی ڤایرۆسێک نایەن!، کە بەچاو نا بێنرێ ؟! هەموو ئەو دژە ڤایرۆس و تاقیگەی پشکنین و چاودێریانە ، سیستەمی پشکنینی سەر سنوورەکان ، سیستەمی ناسا لەئاسمان، ناتوانن بەرگری لەو ئیزرائیلە گچکەیە بکەن، کە سنورەکان ناناسێ، و هاوشێوەی تۆڕی ئینتەرنێت بە جیهاندا ڕەگدادەکوتێت و مرۆڤەکان پیکەوە گرێدەدات؟!
بەدرێژایی مێژووی هاتنی پەتاو ڤایرۆسەکان، گومان لەسەر پەیدابوون و دروستکردن و سروشتی بوونەکەیان هەبووە، هەندێکیان کە بە دروستکراو ناودەبرێن، بەمەبەستی قڕکردنی مرۆڤایەتی ، وەک قڕکردنی نەژادی و دینی و سیاسی و ئابووری، لەنێوان دەستەڵاتدارە پانخوازەکانی ئەو جیهانەدا، سەریانهەڵداوە ، بۆ نموونە ئایدز کە لەئەفەریقا سەریهەڵداوە، تا ئێستاش لەیب□ک□ بۆ مرۆڤە ڕەشپێستەکان و مرۆڤ هەمیشە لییان دەسڵەمێتەوە، بەڵام تائێستا کۆڕۆنا زۆر ناڕوونە، ڕاسته لە چین سەریهەڵداوە، بەڵام سنووربه□زاندنە تیژەکەی زۆر گوماناویترە.
لەئێستادا دوای پیشەسازی چەک دروستکردن و، پیشەسازی دەرمان دروستکردن، لە ترۆپکی پیشەسازییە قازانجبەخشەکانی جیهان دەژمیردرێت ، لەبەرئەوە دوورنییه، چارەسەری کۆرۆناش بکەوێتە ناو ئەو بازنە سەرمایەداریەی کە ئامانجی بێت قازانجێکی گەورەی لەداهاتوودا پێ گەرەنتی بکات! یان زەنگێک بێت بۆ پێکەوە بەستنی، تەندروستی مرۆڤەکانی هەموو جیهان و دەستەمۆکردنیان، بە هەڕەشەیەکی کوشندەی وەک کۆرۆنا لە داهاتوودا بە فۆرمێکی جیاوازتر.
هێرشی ئەو ڤایرۆسە (کۆرۆنا)، ئەوەندە کتوپڕە، تائێستا هیچ لە زاناو فەیلەسوف و بیرمەندو سێکۆلارەکانی جیهان، نەیانتوانیوە دیدی خۆیان بە زانستی وبە وردی لەسەر بوەشێنن، تەنها هەندێک مەزەندە هەن، کە ئایا سەرهه□□دانی شەڕێکی بایۆلۆژی نوێیە؟ یان ئەوەتا تاکتیکێکە بۆ بەدەستەوەگرتنی جڵەوی ئیمپراتۆریەتی پیشەسازی و ئابووری ئەو جیهانە ؟ یا تێکڕوخاندنی سیستەمی جیهانی و شکاندنی با□□انسی هێزە؟!.
لە ئێستادا هەموو ئاماژەکانی کۆرۆنا پێمان دەڵێن، کە جیهان بەگشتی خراوەتە کەرەنتینەیەکەوە و لەنێوان دووڕیانێکدا قەتیس ماوە، ئەویش : بەرزبوونەوەی رێژەی قوربانییەکان و توقاندێکی گشتگیری جیهانی و کوشتنی بەکۆمەڵی هەزارەها مرۆڤە ، یان دۆزینەوەی دەرمانێکی چارەسەری دژە ڤایرۆسەکەیەو، بەمەبەستی قازانجێکی بازرگانی و ؟ ناساندنیەتی وەکو فریاد□س□کی گشتگیر، بۆ

ئەو جیهانەو هاوشێوەی جەنگی دژە تیرۆری، پاش یانزدەی سێپتەمبەر و سەرهەڵدانی داعش، بە بیانووی پاراستنی سیستەمی ئاسایشی جیهان.
لە دووماهیدا بەدیدی من ، لەو سەردەمەی سەرمایەداریی نیولیبرالیزمدا بەتایبەت نیولیبرالیزمی ئابووری، کۆرۆنا کۆلۆنیالیزمەکی ڤایرۆسی نوێیە، بە هەماهەنگی لەگەڵ کۆلۆنیالیزمی تەکنەلۆژیا سەریهەڵداوە، لەسەرەتای یەکەمی ئەو سەدەیەوە، بە ئامانجی تەقاندن و هەڵشەکردن لەسەر ئاسایشی تەندروستیمان ، هەروەها چەنیەتی خۆپاراستن و سەلامەت مانەوەمان، لەلایەن سیستەمەکەوە سەرکردایەتی دەکرێت ، کە لەداهاتووشدا جیهان دەکاتە کۆلۆنییەکی تەندروستی هەدەمەگرتوو ، جەنگەکی بایەلۆژی نوێ دەبێت، هاوشێوەی جەنگی دژە تیرۆر لە جیهانەکی بە سیستەمدا، کە کولتووری ترسێنەکان دەهاوێژێت، و لەداهاتووشدا ئاسایشی مرۆڤایەتی بەو جۆرە هەڕەشانە دەشێوێنێت، و دەیانخاتە ژێر کۆنترۆڵ و رکەفی خۆیەوە.

ژێدەرەکان:

1_ https://www.historyofvaccines.org/content/articles/biological-weapons-bioterrorism-and-vaccines

2_ https://www.thelancet.com/journals/laninf/article/PIIS1473-3099(18)30298-6/fulltext

3_ https://www.dhs.gov/biowatch-program

4_ https://sphcm.med.unsw.edu.au/news/could-mers-coronavirus-be-bioterrorism-new-study-shows-why-could-be-one-explanations-paradoxes

5_ https://www.teleforwarding.com/blog/technology-colonialism-a/-summary

نیگار نادر

٢٠٢٠\٣\١١\

شانۆی چەوساوەکان لە سیاسەتدا
نووسینی: زاهیر عەبەڕەش

ساڵی 1964 بەرازیل کودەتایەکی سەربازیی بەخۆیەوە دەبینێت کە ئەمریکا پاڵپشتی ئەو کودەتا سەربازییە بوو. تەواوی بەرازیل بەساربازگە دەکرێت و عەسکەر دەسەڵاتێکی تەواو وەردەگرێت، ئەوەش تەواو پێچەوانەی دید وبیروباوری ئاوگۆستۆ بواڵ بوو، کە ئەو کاتە وەک کەسێکی چالاکوانی کولتوری دەناسرا، لەساڵی 1971 ئۆگستۆ بواڵ لەلایەن هێزی سەربازییەوە دەڕفێنرێت و ئازارو ئەشکەنجەیەکی زۆر دەدرێت لەسەر بیرو باوەرە کۆمۆنیستی و ئەکتیڤیستیەکەی، ئەویش بەناچاری هەڵدێت و ڕوو لەوڵاتی ئەرجەنتین و پاشان وڵاتی فەرەنسا دەکات.
لەساڵی 1984 دا کاتێک ئۆگستۆ بواڵ دەگەڕێتەوە بۆ بەرازیل بۆ چەند میتۆدێکی جوراو جۆری شانۆیی کار دەکات، لەگەڵ ئەوەشدا سەنتەرێک بۆ شانۆی چەوساوەکان دادەمەزرێنێت. بواڵ لەوە تێدەگات کە پێویستە گەشە بە کارەکەی بدات و بەدوای چەند فۆرمێکدا بگەڕێت بۆ گوزارشتکردن لە شانۆی چەوساوەکان و. گەرەنتی بەردەوام بوونی ئەو شانۆیەی هەبێت.
بواڵ تارمای ئەو چەوساندنەوەیەی هەر بەسەرەوە مابوو کاتێک دەگەرێتەوە، ئەو دەیووت ئێستاش لە ناخی هەموو تاکێکماندا چەوساندنەوەیەک هەیە،کە هەموو [illegible] و پەتا خراپەکانی کۆمەڵگای تێدایە، چەوساندنەوە لە ناخماندا دەژی، جا بەهوشیارییەوە بێت یان ناهوشیاری. کەیلەش لە ناخی خۆیدا حوکمرانی قبووڵکردووە، بۆیە دەبێت بە پێی یاسا ئەو چەوساندنەوەیە، لەکۆمەڵگاو لە ناخماندا بنەبڕ بکەین.

هەر لەبەر ئەوە، لە شاری ڕیۆ دی جانیرۆ، شانۆی یاسادانان (The legislative theatre) دادەمەزرێنێت، کە فۆرمێکی تری درامایە، کە جاری وا هەیە تیشک و ئاسەکانی بۆ داهاتوو درێژدەبێتەوە، وەک بناغەیەک بۆ گۆڕینی واقیعیەتی کۆمەڵایەتی. کە پەیوەندیەکەی تەواوی شانۆ و سیاسەت دەخاتە بەرچاو، بیرکردنەوە لەم فۆڕمی کارکردنە، ئەوەیە کە بەشداران خۆیان کاریگەربن لە پرۆسەی شانۆو سیاسیدا.
ئەمە نەک تەنها پێویستمان بە گۆرینی خۆمان هەیە، بەڵکو پێویستیشمان بە گۆڕینی کۆمەڵگا هەیە، باشترین جۆریش بۆ ئەم

گەرانکاریانە، گەڕینی یاساکانە. ئەم میتۆدی شانۆی یاسادانانە سەرنج و حەزی خەڵکانێکی زۆری بۆ گوڕین و گەشەکردنی پرسە لۆکاڵییەکان راکێشا، بەتایبەتی لای تاکەکان وگروپە تایبەتییەکان، ئەوانەی بەشێوەیەکی ترادیسیۆنی و تەقلیدی کاریان دەکرد.

بواڵ لە ساڵی (1992) بە ئەنجومەنی شارەوانیی شاری (ڕیۆ دی جانیرۆ) هەڵبژێردرا، ئەو هێزو دەسەڵاتەی کە لە ئەنجومەنەکەدا هەیبوو، بەکاریهێنا بۆ ئەوەی کە بەشێوەیەکی جیاواز کاربکات. بواڵ لەو ماوەیەدا لەگەڵ 19 جۆر گروپی دووچاربوو بە کێشەو نەهامەتی لەکۆمەڵگادا کاری کردبوو. ئەو هەوڵیدابوو لەگەڵ ئەو جۆرە لەخەڵک و گروپانەدا نمایش پێشکەش بکات، کە لە بارەی کەسەر و کێشەو پێداویستییەکانی خۆیانەوە بدوێن. (کە ئەمە دەڵێن کۆمەڵگای بچوک واتە وەک توێژی جوتیاران، کاسبکاران، پارێزاران، کرێکاران، کرێنشینان، شوفێران، مامۆستایان، نەخۆش و پەککەوتە یان ئەوانەی دووچاری نەخۆشی ئایدز بوون، هتد.. هەموو ئەمانە ئەم توێژانە کۆمەڵگا گەورەکە پێک دەهێنن) لە نەبەی خۆشیاندا، هەر کۆمەڵەیەک و گروپێک لە گفت و گۆدابوو لەگەڵ کۆمەڵە لۆکاڵییەکە و گروپەکەی خۆیدا. لەگەڵیشیدا لە لە دیالۆگدا بوون لەگەڵ کۆمەڵەکانی تردا. ئەم گروپانە لە ناوخۆیاندا فێستیڤاڵیان دروست دەکرد، لەناو ئەم ڤیستیڤاڵانەدا پێشنیارەکی زۆر دەهات و دروست دەبوون لەبارەی ڕێکخراو کۆمەڵگا بچوکەکەی خۆیان.

ئەکتەرێک و پارێزەرێک پێشنیازەکانیان کۆدەکردەوەو لە شێوەی یاسادا پێشنیازیان بۆ بواڵ دەکرد، ئەو پێشنیازانەش دەگۆرا بۆ یاساو لەسەر مێزەکەی بواڵ دادەنرا. ئەویش لەدەستەکەی خۆی لە ئەنجومەنی شارەوانی هەموو ئەو پێشنیارانەی پێشکەش بە هاوڕیکانی دەکرد، بۆ قسەلەسەرکردن لەسەری بۆ ئەوەی بگۆردرێت بۆ یاسا. هەموو پێشنیازەکانی بواڵ لە خەڵکەکەوە دەهاتن و بۆ ئەنجومەنەکە دەرۆیشتن. هیچ پێشنیازێک لە خودی بواڵەوە نەرۆیشتبوو، ئامرازی بەدەستهینانی پێشنیارەکانیش تەنها ئەو جۆری میتۆدی کارکردنە بوو. هەروەها لە سەردەمی بواڵدا 13 لەو پێشنیارانەی خەڵک، لە ئەنجومەنەکەدا بوو بە یاسا. ئەو جۆرە میتۆدی کاکردنی شانۆیە لەدواجاردا دەبێتە دەنگ و فۆرمێکی هاوکار و هونەری و دەستپێشخەر بۆ گفتو گۆ. پاشان ئەم جۆری شانۆیە، شانۆی یاسادانان بەزۆربەی ووڵاتانی دونیادا بڵاودەبێتەوە. بەسەرکەوتنێکی گەورە ئەژمار دەکرێت لە کەنەدا و بەریتانیادا.

لەساڵی 2008 بواڵ کاندیدکرا بۆ خەڵاتی نۆبڵ لە ئاشتیدا، بەهۆی

کارەکانی لە دژی چەوساندنەوە، ئامرازێکی هونەری و بەیارمەتی شانۆی چەوساوەکان، ئەوەش لەلایەن خەڵکەوە دانی پێدانراوە وەک گەورەترین ئامرازی زانیاری و کۆمەڵگا. ئەوکەسانەشی بواڕیان بۆ وەرگرتنی خەڵاتی نۆبڵ کاندید کرد لە ناویاندا ئەندامانی حوکمەت، براوەکانی خەلاتی نۆبڵ، ئەندامانی مەحکەمەی نێودەوڵەتی، پرۆفیسۆرەکانی زانستەسیاسیەکان و ئەندامانی پەرلەمان بوون.

.

ئۆگستۆ بواڵ
لە 16/ 3/ 1931 لە بەرازیل لەدایکبووە
لە 2 / 5 / 2009 بۆ دواجار ماڵئاوایی دەکات.

کەرکـــووکەخەم – ســـیانزدە – ئەمجەد شاکەلی

ئەگەر لەنێو تێلێڤزیۆنە کوردییەکاندا، یەک دانە وەک باشترین و کارامەترین و چالاکترین و ڕێکوپێکترین و بڕێک ترینی دیکەش هەڵبژێردرێت، پێم وایە تێلیڤزیۆنی ڕووداو ئەو دانەیەیە. وەک بۆ خۆیشیان زۆر جاران دەڵێن"یەکەمی بێ ڕکا بەر"ە. ئەمەی دەیڵێم ڕێکلام نییە بۆ ڕووداو، بەڵکە ڕاستییەکە و زۆرێک لە شارەزایانی بواری میدیا ددانی پێدا دەنێن، لێ ئەمە بە هیچ شێوەیەک ناکاتە بێ عەیبی و بێ خەوشی و نەبوونی کێماسی لەکن ڕووداو. ڕێکلامێکی یەکجار فرە و بەردەوام و وەڕسکەر بۆ کاڵا و خۆراک و بەرھەمی تورکی، ئیدی لە ئاڵتوونسا و برنج و مۆبیلە و ناوماڵە و پۆشاک و شیر و سەدان شتی دیکەوە تا دەگاتە پەخشکردنەوەی ڕاستەوخۆی گوتار و چالاکییەکانی سیاسەتکاران و بازرگانان و پێشانگە و ش□و□نە گەشتیاریییەکان و فیلم و شتگەلی دیکەی تورکیا، دەکات. دیارە نەک هەر ئێستا، بەڵکە تەنانەت لەو دەمەشدا، کە تەواوی خەڵکی کوردستان باسی لە بایکۆتی کاڵا و شتومەکی تورکیی دەکرد.

ئەو مێشک پڕکردنەی مرۆڤی کورد، لە لایەن ڕووداو و گەلێ تێلێڤزیۆنی دیکەی کوردییەوە، لە تورکیا و تورکی و تورکایەتی و شتگەلی دیکەی پێوەندار بەو ناو و وشانەوە، کاریگەریییەکی یەکجار نەئێنی و خراپی لەسەر مرۆڤی کورد، بەتایبەت نەوەی نوێ و خەڵکانێکی □□ا و بێهێز دەبێت. ئەو ڕێکلامانە گەورەکردنەوەی تورکیا و تورک و بچووککردنەوەی کوردستان و مرۆڤی کوردە.

ماوەی□ک□ □□زانە چەندین جار ڕێکلامێک لە ڕووداوەوە پەخش دەکرێت، کە گوێت ل□□ی دەبێ لات وایە ی□ک□□ک لە شتە هەرەگەورەکان یا گەورەترین شت لە مێژووی کورددا، □ویداوە یا ڕوودەدات! دەنگێکی

پاک و ڕوون و پڕهێز مژدەیەک ڕادەگەیەنێت، بە خەڵک، نەک هەموو خەڵکێک، خەڵکێکی تایبەت، بە دانیشتووانی شاری کەرکووک، وەک ئەوەی هیچ هێما و شوێنەوارێکی عەرەباندن لە کەرکووک نەمابێت و تەواوی عەرەبی هاوردە گەڕابێتنەوە، وەک ئەوەی مزگێنی ڕزگاربوونی کەرکووک و تێکەڵبوونی بە هەرێمی کوردستان ڕابگەیەنێت، وەک ئەوەی کەرکووک و تەواوی ئەو دەڤەرانەی نەهاتوونەوە سەر هەرێم، گەڕێنرابێتنەوە، وەک ئەوەی لە زاخۆوە تا زرباتییە و بەدرە و جەسسان، واتە تەواوی باشووری کوردستان، ئازاد کرابێت و ئیدی گەلی باشووری کوردستان خاوەنی تەواوی خاکی خۆیەتی، مژدەکە وا دێتە بەرگوێ! کەچی ئەو مژدەیە بە کەرکووکییان، مژدەی چای، کیسەیەکی چای بۆنداری ڕەنگ بۆرە، کە کابرای مژدەدەر بە “چای معطر کیس رصاصي” ڕیکلامەکەی بۆ دەکات و مژدەکەی بەو هەموو هێز و وزەیەوە بە دانیشتووانی کەرکووک دەگەیەنێت، وەک ئەوەی کەرکووکییان پەرووشی ئەو مژدەیەن و بەو مژدەیە ئیدی تەواوی کێشەکانی پتر لە سەد ساڵیان چارەسەر دەبن. ئەو ڕستەیەی “چای معطر کیس رصاصي”یە و بەو دەربڕینە عەرەبییە توند و خەستە، بە جۆرێک دێتە بەگوێ و بەرچاو، هیچ وشەیەکی کوردی بۆ چای معطر کیس رصاصي نەبێت!

2020-02-27

ئایا کۆرۆنا دەبێتە گیوتین بۆ ملی خامەنەئی وە ئێران دەکاتە ناوەندی دەستپێکی ڕێنسانس لە ناوچەکەدا؟

کەیوان فەرامەرزی …..

حکومەتی ئائینی ئێران پێیوابوو لە پێناو چەندپاتە پتەوکردنی ژێربینای هەڵۆ و کرمۆڵەکی رژیمی جەهل و خورافە دەتوانێ بە دانەخستنی بنکە ئائینییەکان وەک ئیمامزادە و حوسینییە و مزگەوتەکان بیسەلمێنێ کە ناوەندە مەزهەبییەکان توانایی

بەرەنگاریيان بەرامبەر بە ڤایرۆسی کۆرۆنا هەیە و لە هەمانکاتدا درۆی شاراوەیان بە گیرۆدەبوان بە موقەدەساتی شیعەگەری ئاشکرا نەبێ.

نوێنەرانی ئاسمانی پێیان وابوو بەشاردنەوەی ڕاستییەکان لەوانەیە تا ئاشکرابوونی توشبوونی بە کۆمەڵی خەڵک بە نەخۆشی، هەم خەڵک دەنە سەر سندوقی دەنگدان و یادی ٢٢ی ڕێبەندان هەم چارەسەری نەخۆشییەکە دەدزرێتەوە.

بەرپرسایەتی ئەو تاوانە گەورەیە ڕاستەوخۆ دەکەوێتە سەر شانی دەسەڵاتدارانی رژیمی ئێران کە لە پێناو مانەوەی خۆیان سەروەت و سامانی گشت ئێرانیان فیدای بەرژەوەندییەکانی خۆیان و ئائینیان کردوە، لە هەموو وڵاتانی دنیا بەشێک لە داهات و تەنانەت پاشەکەوتەکانیش بە کاتی قەیرانەکانە، کەچی لە وڵاتی ئێران تەنیا بودجەی ناوەندە ئائینییەکانی قوم هەشتا بەرابەری بودجەی تەرخانکراوە بە قەیرانە سەراسەرییەکان! تەنانەت خەرجی دیاریکراو بە گۆڕی خومەینی چوار بەرابەری بڕی ئەو پارەیەیە کە بە قەیرانەکان دیاری کراوە!

نەکۆڵی کردن و شاردنەوەی بەئەنقەستی ڕاستییەکان یانی هەڵاتن و خۆ حەشاردانی لە بەرامبەر بەرپرسایەتی گیان لەدەستدانی بە کۆمەڵی هاووڵاتیان، هاندانی قوربانیانی خوڕاف و تاوانی خۆیان ڕادەستی بنکە ئائینییەکان و خۆیشیان لە باشترین نەخۆشخانەکانی ئامریکا و ڕۆژئاوا!

سون تزوی یەکێک لە مەزنترین پسپۆڕانی نیزامی چینی بوو کە لە شەش سەد ساڵ پێش میلاددا دەڵێ: لە هەموو شەڕێکدا فریودانی دوژمن ئەساسە واتە بەلاڕێدابردنی دوژمن بە گەیشتن بە ئامانجەکان نیشانەی لێهاتوویی و بەتوانا بوونە لە داهێناندا لە پێناو شکستی دوژمن، دوژمنی کۆماری سێدارەش خەڵکی وڵاتەکەی خۆی و دنیای دەرەوەیە کە جیا لە ناوبردنی ناڕازییان نیزیک نیو سەدەیە بە فریودان و درۆ کردن خەڵکانێکی لە دەوری خۆی ڕاگرتوە بەڵام ئەم جارە ئەم کەمینە خەڵکەش بۆیان دەرکەوت کە ئاشکرا نەکردنی توشبوانی نەخۆشی بە کۆرۆنا بەڵگەیەکی حاشاهەڵنەگرە بە سەلماندنی نیزیک نیوسەدە فریودان و درۆ لە گەڵ بیری گشتی جەماوەری ناو کۆمەڵگا ئیتر نە کۆماری سێدارە مەشروعییەتی ماوە و نە خەڵک باوەڕ بە درۆی سەر مەنبەرەکانیان دەکات، بەڵێ دەڵێن کۆرۆنا کەچی خستە کۆڵەی پاشماوەی حکومەتەکەی خومەینی بە نموونە زۆر بەرپرس هاتنە سەر مەدیا سەراسەرییەکان و بە درۆ بە فریودانی خەڵکوتیان ئەمەش نەخۆشین!

لە سەر ڤایرۆسی کۆرۆنا ڕۆژانە بەدەیان بۆچوون دەکەوێتە ناو تۆڕە

کۆمەڵایەتییەکان، هێرشی ئامریکایە بۆ سەر چین لە هەمبەر شەڕی ئابووری! پاشگەزبوونەوەی ئەمریکایە لە سەر گلۆبالیزاسیۆن-جیهانگیریی ئابوری! لە وڵاتی چین لە کاتی دروست کردنی چەکی بیولۆژیکی ئەم ڤایرۆسە درزی کردەتە دەرەوە! مەرۆڤ بە گشتی و بەتایبەت لە چۆن شێوازی بەکارهێنانی خواردەمەنی گۆڕیوە و بۆتە لاواز بوونی سیستمی بەرگری بەشر بەرامبەر بە نەخۆشییەکان! ئەوانە و سەدان بۆچوونی دیکە لە لایەن خەڵکانێک دێنە ناو باسەکان و دبنە پرسیار، هەموو ئەوانە لە کۆمەڵگای ئێراندا لە بەرژەوەندیی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامی ئێراندایە کە خەڵکی پێ فریو بدات و خۆی وەک پەرپرس بەرامبەر بە خەڵک نیشان بدات وە تاوانەکانی لە کاتی ئەم قەیرانەدا حەشار بدات.

دزیی سپای پاسداران لە یارمەتی وڵاتانی دەرەوە قزەونە بەڵام ئەم دیاردە نامرۆڤانەیە کردەوەیەکی تازە نییە کاتێک ١٦ی ئازاری ١٩٨٨ لە لایەن ڕژیمی بەعسەوە هەڵەبجە بە بۆمبی شیمیایی کۆمەڵکوژی کرا دنیای نێودەوڵەتی یارمەتییەکانی خۆیان ڕەوانەی کوردستانی باشور کرد زۆربەی خۆراک، پۆشاک وە ئەو کەل و پەلانەی وا لە لایەن نەتەوەیەکگرتوەکانەوە وەک یارمەتی بۆ خەڵکی هەڵەبجە ڕەوانە کرابوون لە شارەکانی ئێران لە لایەن سپای پاسدارانەوە ببونە کالای بازرگانی و کاسپییان پێیوە دەکرد لە سەر شەقامەکانی زۆربەی شارەکان دەفرۆشران، هێچ گومانی تێدا نییە زۆربەی ئەو یارمەتییانەی وا بۆ بەرەنگاری لە هەمبەر ڤایرۆسی کۆرۆنا ڕەوانەی ئێران کراون لە لایەن کاربەدەستانی حکومەت، بەتایبەت سپای پاسدارانەوە دەستی بەسەردا گیراوە و دواتر یا کاسپی پێوەدەکەن یا ڕادەستی لق و پۆپەکانی سپاسی قودس لە وڵاتانی دەوروبەر دەکرێ، ڕۆژنامەی شپیگڵی ئاڵمانی باس لە ناردنی دەیان تۆن کەل و پەلی پەیوەندیدار بە کۆنترۆڵی ڤایروسی کۆرۆنا بە ئێران دەکات لە حاڵێکدا لە نەخۆشخانەکان ئاسەوارێک لەم یارمەتییە نابیندرێت و باسی ناکرێت و دیسان لە سەر شەقامەکانی ئێران و ناو بازاڕ بە نرخێکی گران بۆتە داهات بۆ سپای پاسدارانی ئێران.

وڵاتانی ڕۆس و چین لە دانیشتنەکانی شورای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتوەکان لە ساڵی ٢٠١٩دا لە سەر کەیسی ئێران نەتەنها نەکۆڵیان لە ناکارامەبوونی دەسەڵاتداریی ڕژیم دەکرد بەڵکە لە بەرامبەر تروریسمی نێودەوڵەتی و سەرەڕۆیی کۆماری ئیسلامی ئێران پشتیان لە هەموو یاسا نێودەوڵەتییان کرد، ئێشتاش هیچ دوور نییە لە هەمبەر داخوزییەکانی دنیای دژە دیکتاتۆر و ترۆریسم، نەتوانایی یا

بەئەنقەست کۆنتڕۆڵ نەکردنی ڤایرۆسی کرۆنا لە لایەن کاربەدەستانی رژیمی ئێرانەوە بەتایبەت محەمەدی سەعیدی نوێنەری دەست نیشاندەی خامنەئی لە شاری قوم، دوو وڵاتی زلهێزی ئەندامی شوڕای ئەمنییەتی نەتەوە یەکگرتوەکان واتە چین و رووس رووبەڕووی مشتە ک□و□□یەک ببنەوە.

زۆر کەس دەڵێن خۆ ئیتالیا و زۆر وڵاتی دیکە وەک ئێران گیرۆدەی ڤایرۆسی کۆڕۆنا بوون و نەیانتوانیوە کۆنتڕۆڵی بکەن ئەگەر وایە ئەوانەش تاوانبارن، ئەم بەراوەردە زۆر ناڕەوایە لە بەر ئەوە کە لە ئیتالیا یا زۆر وڵاتی دیکەی گیرۆدە بە ڤایرۆسی کۆڕۆنا هیچ شتێک شاراوە نییە و هاووڵاتیان ئاگادار دەکەنەوە هەروەها پێداویستییەکانی لەبەردەست، تایبەت نییە بە چەند دەسەڵاتدار و لە ناو حکومەتدا قەفیسی نەخواردوە جیاوازی دز و دەسۆز لە کردەوەی دەسەڵاتداراندا روونە، ئیتالیا پێنج سەد ساڵە ئەسپاردەکردنی بەڵا و نەخۆشی بە ئائین ڕاوناوە بۆتە مەهدی تەمەدونی ئوروپا کەچی حکومەتی ئێران تازە وەک یاسای کلیسا لە سەدەکانی سێزدە و چواردە، هانی خەڵک ئەدات پەنا بە ئیمامانی شیعە ببن و گۆیا دوعا شەفا بەخشە!

نە دوعا پێشنیارەکەی خامنەای بێی کرد نە نوشتەکەی ڕۆحانی کە وتی لە ڕێگای دورەوە زیارەتی ئیمامانی مردوو بکەن!

مەبەست لە ئاماژەکانی سەرەوە ئەوەیە ئەگەری ئەوە هەیە کە دوای تێپەڕبوونی خەڵکی ئێران بەسەر ئەو ئیپیدمییە، بێکارامەیی رژیم و بەکوشتدانی خەڵک لە پێناو بەرژەوەندیی مانەوەیاندا تێکەڵ بە ناڕەزایەتییە سەراسەرییەکان ببێت و خەڵک بیکەنە چەکی ڕاماڵینی ڕژیمی جەهل و خورافە و تاوان. هەروەها ئێران نموونەی ڕینسانسێک بۆ خۆی و ناوچەکە لە مێژوی مرۆڤایەتیدا تۆمار بکات.

کەیوان فەرامەرزی

ڕۆڵی باشووری کوردستان لە

ڕاپەڕینی شێخ عوبەیدوڵڵای نەهریدا -4- ڕەسوڵ بێسکێنی

بەشی چوارەم

کۆنگرەی سەرۆك هۆزە کوردەکان لەنەهری

دوابەدوای شکستی یەکەمی شۆڕشە چەکداریەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا دژبە بابی عالی ساڵی (1879) و ناڕەزایی هەندێك لە سەرۆك هۆزە کوردەکان دژ بە شەڕی عوسمانی، ناچار شێخ دەبوایە بەدوای تاکتیکی دیکەدا بگەڕێ، شێخ بیری لە کۆنگرەیەکی فراوانی سەرۆك هۆزە کوردەکان کردەوە، بۆ ئەوەی لەم کۆنگرەیەدا ئامانجەکانی خۆی بەسەرۆکە کوردەکان بگەیەنێ و ئاراستەیان بکات، بەرەو ڕاپەڕین بەمەبەستی ئازادکردنی کوردستان، بۆ ئەمەش بانگەوازی سەرۆك هۆزە کوردەکانی کرد بۆ بەشداری کردنی کۆنگەکە لە نەهری.

ئەو کۆنگرەیە بەئامادەبوونی زۆربەی سەرانی خێڵەکان، ناودارانی کورد، پیاوانی ئایینی و نوێنەرانی هەموو چینەکانی کۆمەڵ لە گوندی نایری (نەهری) ناوچەی شەمزینان بەسترا، تێدا بڕیاری پێکەوەنانی (کۆمەڵەی خێڵە کوردەکان) درا ئەویش بە نۆرەی خۆی بڕیاری بەرزکردنەوەی ئاڵای خەباتی شۆڕشگێڕانەی دا دژی هەردوو دەوڵەتی تورکیا و ئێران.

دوای بانگەوازی شێخ عوبەیدوڵڵا زۆرێك لە سەرۆك هۆز و پیاوانی ناوداری کورد لە نەهری کۆبوونەوە، لەئەنجامدا یەکێتی کوردان"کۆمەڵەی کوردان" وەکو کۆنفدراسیۆنێکی خێڵەکی لەسەر دەستی شێخ عوبەیدوڵڵا لە تەموزی (1880) دروستبوو، ئەم کۆنگرە خێڵەکیەی سەرۆك هۆزە کوردەکان زیاتر کاریگەری هۆکاری ڕۆحانی شێخ عوبەیدوڵڵا و ڕایەڵە زۆر و زەوەندەکانی تەریقەی نەقشبەندی بوو، نەوەکا هۆکاری بابەتی ناو کۆمەڵگا، کە سەرۆك هۆزە کوردەکان لەسەر بانگەوازی شێخ عوبەیدوڵڵا هاتبوون بۆ نەهری.

شێخ لە کۆنگرەکەدا وتارێکی بۆ ئامادەبووان خوێندەوە، وتارەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا و خواستەکانی بۆ دامەزراندنی کوردستانێکی سەربەخۆ لەلایەن زۆربەی بەشدارانی کۆنگرەکەوە پەسند کرا، هەموو بەشداربووانی کۆنگرەی نوێنەرانی خێڵە کوردەکان بەتێکڕای دەنگ ئامادەیی خۆیان بۆ خەبات و گیانبازی لە پێناوی ڕزگاری کوردستان پیشاندا. دوای گفتوگۆ و هەڵسەنگاندنی بارودۆخی ئەو ڕۆژگارە بڕیار درا ئەمجارە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بن دەستی ئێران ڕاپەڕین

ئەنجام بدرێ.
کاپتن کلایتن دەڵێت: شتێکی بەڵگەنەویستە نوێنەرەکانی لە هەموو لایەکدا سەرقاڵ بوون، هەوڵی ڕاکێشانی نەك تەنیا هەموو خێڵە کوردەکان، بەڵکو نەستوری و ئەرمەنیەکانیشیان دەدا، داوایان لێ دەکات بدەنە پاڵی. ئەو کوردانەی هاتوونەتە وان دەڵێن، شێخ عوبەیدوڵڵا ناردوویەتی بەدوی خەڵکیدا و داوایان لێ دەکات دژی ئێران ڕاپەڕن، واتەواتیش هەیە دوای ئەوەی شێخ لە ئێرانیەکان دەبێتەوە لادەدات بۆسەر تورکەکان، من لەو باوەڕەدام ئەو (شێخ) پلانێکی بەربڵاوی هەیە بۆ ڕێکخستنی هەموو کورد، لەوڵاتێکی سەربەخۆدا بەسەرۆکایەتی خۆی. یەکەم شت هەلومەرجەکان سەرنجیان بۆ لای ئێران ڕاکێشاوە. هەوڵ دەدات حکومەتی ئێران ناچار بکات وەك فەرمانڕەوای کوردەکانی ئێران دانی پێدا بنێت، پاشان لائەداتەوە بۆ ئەو تەرەفە و هەوڵ دەدات مافەکانی لە تورکان وەدەست بێنێ.

ئاراستە کردنی ڕاپەڕینەکە بەرەو ڕۆژهەڵاتی کوردستان

لەکاتی بەستنی کۆنگرەکە و دوای گفتوگۆی نێوان بەشدار بووانی کۆنگرە، چەند هۆکارێك بوونە هۆی ئەوەی ڕاپەڕینەکە لە کوردستانی بن دەستی ئێرانەوە دەست پێ بکات، شێخ عوبەیدوڵڵا کاتێك هەستی بەدووڕایی لەناو کۆنگرەکەدا کرد، کە چەند سەرۆکێکی کورد حەز بەوە ناکەن لە دەوڵەتی عوسمانی ڕاست ببنەوە، ئەوسا بڕیاری دا نەخشەی ڕاپەڕینەکەی بگوێزێت بۆ کوردستانی بن دەستی ئێران، شێخ نەك دەوڵەتی عوسمانی، بەڵکو ئێرانیشی بەدوژمنی کورد دادەنا، دووربینی شێخ لەوەدابوو بارودۆخی هەڵکەوتووی لەدەست نەدا، ئەو بارودۆخەی وەك خۆی ڕوونی کردەوە، کە بریتی بوو لە دۆخی سیاسی و ئابووری ئێران، کە لەگەڵ دەوڵەتی عوسمانی لەشەڕ دابوون، هەروەها نیاز وابوو ناوچە بەپیت و بەرەکەتەکانی کوردستانی ئێران ببنە بەردی بناغەی ئابووری دواڕۆژی بزووتنەوەکە و پێشخستنی، بەتایبەت لە بەرپاکردنی شۆڕش لەئێراندا مەسەلەی دابین کردنی ئازوخەی هێزەکەی ئاسانتردەکرد، بۆ پێداویستیەکانی خۆی بۆ شەڕکردن لەگەڵ دوژمنی سەرەکی و بەهێزدا واتە دەوڵەتی تورکیا، هەروەها ئەو بەشەی کوردستان لەبن ڕکێفی ئێران دایە بارودۆخی لەبارترە، ئێران لەمڕۆدا لاوازترە، بەوە براکانی خۆمان ڕزگار دەکەین، شێخ عوبەیدوڵڵا ئاوڕێکی تەواوی لە دووبەرەکی و ناحەزی ئایینی نێوان کوردە سونی مەزهەب و ئێرانیە شیعی مەزهەبەکان دایەوە، جگەلەمەش حیسابی پەیوەندی نێوان دەوڵەتی عوسمانی و ئێرانی کرد. ئەو پەیوەندیەی دوای شەڕەکەی ڕووسیا و عوسمانی سارد وسڕی تێ کەوت،

هەروەها شەڕی ئێران لەگەڵ خێڵە تورکمانەکان. شێخ عوبەیدوڵڵا ئەوەشی لەیاد نەکرد، ئاوڕ لە کێشەی دووبەرەکی بداتەوە، لەسەر کێشەکەی (گیرات) لە نێوان ئینگلیز و ئەفغانستاندا پەیدابوو، ئەو دووبەرەکی و بەیەکداچوونەی ئێرانی ناچار کردبوو، بەشێکی هێزەکانی بەرەو ناوچە ڕۆژهەڵاتیەکانی بنێرێت، ئەوەش بێگومان لەسەر حیسابی لاوازکردنی هێزەکانی بوو لە ناوچە ڕۆژئاواییەکاندا، سەرەڕای ئەوەش شێخ لەناو کوردەکانی ئێراندا ناو و شۆرەتێکی گەورەی هەبوو، گەلێك لە عەشرەتە کوردەکان بەشێوەیەکی ناڕاستەوخۆ خۆیان بەپیاو و ژێردەستەی شێخ دادەنا، نەك حکومەتی ئێران، هەرچی کێشەی ڕزگارکردنی کوردەکانی دەوڵەتی عوسمانییە، ئەوە خرایە قۆناغی دووەمی ڕاپەڕینەکە،سەرەڕای ئەوانەش لەهیرش بۆ سەر ئیران شێخ وای بۆ دەچووە، گریمانی هەراسان کردن و توڕەکردنی دەوڵەتە ئەوروپاییەکان کەمترە.

دوای تەواوبوونی کۆنگرە و داڕشتنی نەخشەی کارکردن، شێخ عوبەیدوڵڵا بڕیاری بەرپا کردنی شۆڕشی دەرکرد. لە وتارەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا لە کۆنگرەی تەموزی ساڵی (1880)ی نوێنەری خێڵەکاندا خوێنرایەوە، دەردەکەوێ ئامانجی جوڵانەوەکە ڕزگاری کوردستان و پێکەوەنانی دەوڵەتی سەربەخۆ بووە.
ویلیان جی ئابۆت کۆنسوڵی گشتی ورمێ بۆ میستەر تۆمسن دەنووسێت: ئێستا شێخ هیچ نهێنیەکی لە نیازەکانیدا نەهێشتۆتەوە، پڕۆژەکەی ئەوەیە خۆی بەسەرۆکی ئەمارەتێکی کوردی دابنێت و هەموو کوردستانیش لە تورکیا و ئێراندا بلکێنێت بەیەکەوە.

بەڵگەنامەکانی بەریتانیا دەڵێن دەوڵەتی ئێران لە زۆر دەمێکەوە چاودێری و ئاگاداری شێخ عوبەیدوڵڵا بووە بۆ شۆڕش و بەم بۆنەیەشەوە لە ساڵی (1878)ەوە تا ساڵی (1880) دەوڵەتی ئێران چەندین یاداشتنامەی بە دەوڵەتی عوسمانی پێشکەش کردووە، تیایدا دەوڵەتی عوسمانی لەوە هوشیار کردۆتەوە کە نزیکەی (5) هەزار کوردی چەکدار، لەسەر سنوورەکانی ئێران- عوسمانی خڕ بوونەتەوە، … کەچی دەوڵەتی عوسمانی هیچ جۆرە هەڵوێست و کاردانەوەیەکی لەبەرامبەر ئەم خۆسازدانەی شێخ عوبەیدوڵڵا نەنواندووە، … تا ناچار دەوڵەتی ئێران لە ڕێگای موحسین پاسای باڵوێزی ئێرانەوە لە ئەستەمبوڵ، ڕۆژی (22- 12- 1880) یاداشتنامەیەکی لەو بارەیەوە بۆ ئاگاداری بەدەوڵەتی بەریتانیا پێشکەش کردووە.

لەو کاتەدا عوسمانی بەدۆخێکی لاوازدا تێدەپەڕی بەو پێیەی پڕۆژە نەتەوەییەکانی ئەرمەن هەمان شێوە بەرەو ڕووی بەرژەوەندی بابی

عالیش دەبوونەوە، بۆیە زۆر ئاسایی بوو هەر هیچ نەبێ تا کێشەکان دەگەنە بوارێکی قوڵتر عوسمانی لەبەرامبەر بزووتنەوەکەی شێخ عوبەیدوڵڵا چاوبپۆشێ و دواجار عوسمانی تێگەیشت بزووتنەوەکەی شێخ چەکێکی دووسەرەیە، هەم بۆ گوشار خستنە سەر ئیمپراتۆری قاجار و هەم بۆ ڕووبەڕووبوونەوەی پڕۆژە نەتەوەییەکانی ئەرمەن، پێدەچێت شێخ لەسەر ئەم ئەنجامانەدا هاوکێشەی لەشکرکێشیەکەی پێچەوانە کردبێتەوە و ئەمجار ویستوویە لە کوردستانی بندەستی ئێرانەوە دەست پێ بکات، دواتر کوردستانی بندەستی عوسمانی ڕزگار بکات و بانگی یەکگرتنەوە و سەربەخۆیی کوردستان هەڵبدات.

ئەگەرچی ئەمانە و کۆمەڵێك هۆکاری دیکە بۆ ئەم کارە هەبوون، بەڵام تائێستاش ڕوون نیە ڕەوتی ڕووداوەکان لە گەرمەی شۆڕش و ڕاپەڕینی دژ بەبابی عالی چۆن کۆنتڕۆڵ کران و چۆن شێخ عوبەیدوڵڵا کۆتایی بەم ڕاپەڕینە هێنا و ئاراستەی ڕاپەڕینەکەی لە دژی عوسمانی و بابی عالی واز لێهێنا و لەشکرکێشیەکانی ڕاپەڕینەکەی بۆ سەر ئیمپراتۆری ئێرانی قاجاری گۆڕی، بێ گومان دەبێ شێخ لەوە ئاگادار بووبێ، ڕووسیا دەوڵەتی ئێرانی بەنێچیری حەڵاڵزادەی خۆی دەزانی و ئامادە نەبوو ڕێگا بەکەسێکی دیکە بدات دەست بۆ ئەم نێچیرە درێژ بکات، بێگومان دەبێ شێخ لەوەش بێ ئاگا نەبووبێ، دەوڵەتی عوسمانی هەر هێندە پشتیوانی دەکات تاکو گرفت و گێچەڵێك بۆ ئێران دروست بکات، تا بتوانێ لەو ڕێگایەوە داواکاریەکانی خۆی بەسەر ئێراندا فەرز بکات، بەتایبەت کە عوسمانی کۆمەڵێك کێشەی زەوی و ئاوی لەگەڵ ئێراندا هەبوو.

لەلایەکی دیکەش ڕۆڵی ئینگلیز لە ناوچەکە بەهیچ شێوەیەك دروست بوونی دەوڵەتێکی کوردی لەبەرژەوەندی ئەو نەبوو.هاوسەنگی ناوچەکەی تێك دەدا. بەتایبەت بۆ ئەم مەبەستە کلایتۆن سەرکونسولی ئینگلیز لە وان، ڕووبەڕوو لە دوو دانیشتن لەگەڵ خودی شێخ ئەوەی بۆ دووپات کردبووەوە، بەریتانیا ئامادەیە بەرەو ڕووی هەموو “گەڵە لاوژەیەك” و بێ یاساییەك بوەستێ، کە ببێتە مایەی هەڕەشە و مەترسی بۆ سەر یەکێتی ئیمپراتۆری عوسمانی. لەکاتێدا هەموو مێژوونووسەکان لەسەر ئەوە کۆکن شێخ عوبەیدوڵڵا دەیوست دەوڵەتێکی سەربەخۆ بۆ کورد دابمەزرێنێ، ئایا شێخ عوبەیدوڵڵا حیسابی چۆن لەسەر ئەم ڕووداوانە کردووە، ئەمانە کۆمەڵێك پرسیارن بەهیوایین لەداهاتوودا وەڵامەکەیمان بەڕوونی دەست کەوێت.

ماویەتی ......

ڕۆژێك لە ڕۆژەکانی زانکۆم … ئەحمەد کامەران

قۆناغی زانکۆ یەکێکە لەهەرە قۆناغە جوان و کورتەکانی ژیانی مرۆڤی خوێندەوار کە تێیدا بەچەندین خۆشی و ناخۆشی تێماردەکات, بەڵام بەردەوام ئەوەی کە زۆر خۆشتر دەبێت لە زانکۆ ڕۆژە خۆشەکانە.

2020|1|27 ڕۆژی دووشەم بوو وەکو هەمو ڕۆژەکانی ترم بەرەو کۆلێژەکەم بەڕێ کەوتم بەڵام ئەم ڕۆژە بۆ من جیاوازتر بوو لە ڕۆژەکانی تری کۆلێژم , چوونکە میوانی شاعیر و نووسەری جواننوس و سەرکەوتوو مامۆستا سەلام عومەر بووم بۆیە ئیتر ئەو ڕۆژەی کۆلێژم تەنیا بیرم لەلای ئەوە بوو کە بگەمە لای مامۆستا, بێگومان هەستم بە دڵخۆشی دەکرد کە وەکو قوتابیەکی کۆلێژ و نووسەرێکی تازە پێگەیشتوو بێمە خزمەتی نووسەر و شاعیرێکی جواننوس کە خاوەنی خەرمانێکە گەورەیە, پاش ئەوەی دوو محازەرەی کۆلێژم تەواو کرد ئیتر بۆ کاتژمێرو نیوێك مۆڵەتمان هەبوو بۆ دەستپَکردن بە محازەرەیەکی تر, منیش خۆم ئامادەکرد بۆ ئەوەی بەرەو لای مامۆستا سەلام عومەر بڕۆم, ئەو شوێنەی کە من بۆی دەڕۆیشتم خۆشبەختانە بۆ من نزیك بوو کە لە تەنیش کۆلێژەکەمان بوو ئەو شوێنەش بارەگای سەرەکی حزبی شوعی بوو, کە تێیدا مامۆستا سەلام عومەر لە بەشی ڕاگەیاندنەکەی بوو. منیش بە دەفتەرو مەلزەمەکانم کەوتمە ڕێ و نزیك بوومەوە لە دەرگای سەرەکی حزب کە برادەرێك لەپێش دەرگاکە وەستابوو چەکدار بوو جلێکی جوانی سەربازی لەبەردابوو لەگەڵ کڵاوێکی سووردا ,منیش لێی نزیك بوومەوەو سڵاوێکم لێی کرد و ئەویش گوتی: بەخێربێت فەرموو,کاتێك کە گوتی فەرموو منیش تۆزێك شڵەژام و زمانم پاش و پێشی کرد , بەهەرحاڵ گوتم من میوانی مامۆستا سەلام عومەرم لە مەکتەبی ڕاگەیاندن , ڕاستەوخۆ پیاوە چەکدارەکە گوتی. فەرموو بەڕێز بەخێربێیت , منیش خۆم بەژوورەوەدا کرد کە ئەمە یەکەم جارم بوو بێمە ناو ئەو بینایە گەورەیە , هەموو کاتێك کە لە کۆلێژ تەواو دەبووم لە چاوەڕوانی پاس دابووم بەڵام بەبەردەوامی چاوێکم لەسەر ئەو بینایە گەورەیە بوو کە زۆر بە ئاوات بووم جارێك سەردانێکی بکەم و بەناویدا بگەڕێم بێگومان لەکۆتایی دا توانیم سەردانێکی نێو ئەو بینایە بکەم , کاتێك چوومە ژوورەوە لە دەرگای

سەرەکیەکەوە حەوشەیەکی گەورە هاتە پێشم بەڵام من خۆم لە بنەڕەتدا شارەزای جیاگاکەی مامۆستا سەلام نەبووم بەهۆی ئەوەی یەکەم جارم بوو سەردانی ئەو شوێنە بکەم بەڵام لەبەرامبەر م ناونیشانی کەناڵی ڕێگام هاتە پێشم ڕاستەوخۆ تۆزێك وەستام و چوومە نێو بیرەوەری ڕۆژانی جوان و ناخۆش , ئەو ڕۆژانەم بیردەهاتەوە کە بینەری چەندین بەرنامەی جوانی کەناڵی ڕێگا بووم, بەڵام ناخۆشیەکەی بۆمن ئەوە بوو کە بەبیرم هاتەوە یەکەم ڕۆژی پرسەکەی خاڵم هونەرمەند (تەها ئاغاجان)دا کە کۆتایی هات گەڕاینەوە ماڵەوە ڕاستەوخۆ خستمە سەر ڕێگا بینیم کورتەیەك لەژیانی خاڵم نیشان دەدات ئیتر زۆر دڵم تەنگ بوو ئەو ڕۆژە , بەڵام ئیتر لە خەیالەکەم دا بەخۆم هاتمەوەو کۆمەڵێك پیاوی بەتەمەن بەلام دا تێپەڕین و سڵاوێکیان لە من کرد هەموویان بە کەسانی ڕۆشنبیر و نووسەر دەچوون چوونکە من دەموو چاوی ئەو جۆرەکەسانە دەناسم بەتایبەتی هەڵسوکەوتیان, ئیتر منیش بەوشوێنەدا ڕۆیشتم کەئەو پیاوانەی لێ هاتن بەڵام ئەوانەچوونە دەرەوە لە بارەگای حزب وابزانم کۆبوونەوەو شتی وایان هەبوو بەڵام د. کاوە محمود و کاك هیوا عومەریان تێدا نەبوو کە زۆر سەرسامی ئەم دووکەسایەتیەم لەبواری سیاسەت و نووسین دا, بەهەرحاڵ خۆم بەشوێنێك دا کرد و کۆمەڵێك برادەر وەستابوون منیش سڵاوم لێیان کردو پێیان گوت: بۆزەحمەت ئێرە مەکتەبی ڕاگەیاندنە, برادەرێك وەڵامی دایەوەو گوتی: بەڕێز ئێرە مەکتەبی سیاسی حزبە , مەکتەبی ڕاگەیاندن لەتەنیشتمانەوەیە ئیتر بەمنی نیشان دا وتی ئەوەیە لە نهۆمی سێیەمە مامۆستا سەلام عومەر , منیش سووپاسم کرد کەوتمە ڕێ بەرەو نێو مەکتەبی ڕاگەیاندن کاتێك چوومە ژوورەو چۆڵ بوو کش و مات کەشێکی ئارام و ڕۆشنبیرانە بوو لەناکاو شتێك بەناو مێشکم دا هات گوتم: ئەگەر هەموو ڕۆژێك لێرە بم بۆخۆم من دەبمە نووسەرێکی گەورە چوونکە بەڕاستی کەشەکە زۆر خۆش و ئارام بوو دەنگی هیچ جەنجاڵیەك نەهات بەس نەمزانی کتێبخانەی لێ بوو یاخود لێی نەبوو,هێواش هێواش بەرەو نهۆمی سێیەم بەڕێ کەوتم بۆ دواجار گەیشتمە نهۆمی سێیەم بەڵام ئەوەندە ماندووبووم وەکو ئەوە وابوو کە بەیانیەکەی زوو هەستاوم بۆ کرێکاری , نهۆمی سێیەم زۆر گەورەو بوو کۆمەڵێك ژووری لێ بوو هەر ژوورێك ناوێکی لەسەر نوسرابوو منیش خۆم بەژوورێك داکرد نووسرابوو نووسەران چوونکە گوتم ئێستا مامۆستا لەم ژوورە بۆ خۆی دانیشتوە لە کەشێکی پڕ لە ئارامی دایە , ڕاستەوخۆ دەرگاکەم کردوەو کوڕێکی گەنجی قۆزم بەپێش چاو کەوت ئیتر دەمزانی مامۆستا پەیوەندی بەم ژوورەوە نیە , ئەویش گوتی بەخێربێی فەرموو, منیش گوتم سووپاس بەسە بەدوای ژووری مامۆستا سەلام عومەر دەگەڕێم ئەو لێرەیە , ئەویش گوتی بەڵێ ئەوەتا

ژوورەکەی منی بردە لای ژوورەکەی مامۆستاو لە دەرگاکەی کردەوە کوڕە قۆزەکە بە مامۆستای گوت, مامۆستا سەلام میوانت هاتوە بۆتە ژوورەوە کاتێك چاوم بە مامۆستا سەلام کەوت بینیم لەسەر قەنەفە بۆ خۆی دانیشتوە هەرکە منی بینی ڕاستەوخۆ گوتی: بەخێربێیت کاك ئەحمەد فەرموو وەرە ژوورەوە , منیش بەڕاستی تۆزێك شەرمم بۆ هات کەوا لەگەڵ کەسایەتیەکی وەکو مامۆستا سەلام عومەر دابنیشم, ئیتر چوومە ژوورەوە دانیشتین بەیەکەوە دەستمان کرد بەقسەو گفتگۆو هەندێك ئامۆژگاری جوان و بەسوود لەلایەن مامۆستاوە وەرگرت و لە پاشان هەستایەوە پێ بەرەو لای مێزەکەی ڕۆیشت بۆ ئەوە دوو کتێبی جوانی ناسکی خۆی بۆ من بێنێت و بە دیاری پێشکەشم بکات , کتێبەکە دانەیەکیان ڕۆمان بوو بەناوی جن بۆ خۆیم دەبات, وە دانەکەی تریش ناوی دیوانێکی شعری جوانکیلە بوو بەناوی هەڵانەیەك لە پەشمەك کە لەپێشتردا لە ڕێگای پی دی ئێف لەناو مۆبایلەکەمەوە هەموویم خوێندبوو کە جوانترین ڕۆژانی بۆمن تۆمارکرد ئەو دیوانەشعرە بەڵام ئەمجارەیان بەهەردوو شێوەکەی لەلامە کە بەکتێب و هەمیش بەنێو مۆبایلەکەم دا,ئیتر بۆ کاتژمێر قسەو ئامۆژگاری بەڵام بۆ کۆتا جار ماڵئاوایم لە مامۆستا کرد و وێنەیەکمانیش پێکەوە چرکاندو, وە ڕاستەوخۆ گەڕامەوە بۆ کۆلێژ ئیتر .

هاوشێوەی کتێبەکانی ترم ئەم دووکتێبەی مامۆستاش لەنێو کتێبخانەکەم بەجوانی ڕیز کردو پاش هەفتەیەك لە تەوابوونی خوێندنەوەی کتێبێکی دیکەم , لەپاشان دەستم بەخوێندنەی ڕۆمانی جن بۆ خۆیم دەبات کە ڕۆمانەکەی مامۆستا سەلام عومەر بوو لە 278 لاپەڕە پێك هاتبوو, هەڵبەتە ڕۆمانەکە جیاواز بوو لەو ڕۆمانانەی تر کە خوێندبوومەوە, چوونکە ڕۆمانەکەی مامۆستا ڕۆمانێك بوو دەربارەی ژیانی خۆی کە بەدرێژایی تەمەنی بەتایبەتی ڕۆژانی پێشمەرگایەتی و پێك هێنانی خێزان چەندین ئازار و ناخۆشی بینیوە بە درێژایی ئەو ڕۆژگارە, بەڵام لەلایەکی تری ڕۆمانەکەی پەیامی باوەڕبەخۆبوون و چۆك نەدانی دەدا بەخوێنەران,بەڵام ئەوەی کە سەرنجی منی لەنێو ئەو ڕۆمانە ڕاکێشا کۆتایەکانی بوو چوونکە ژیانی لەنێوان دوو ئەستێرەی جیاواز بەسترابوو, کە ئەستێرەیەك زۆر دادپەروەر و هیچ جۆرە جەنگ و جیاوازی ئاین و حزب و ڕەگەزی تێدا بەدی ناکرێت هەمووی زۆر ئاسایی دەژین, بەڵام ئەستێرەکەی تر ئەو ئەستێرەیە کەئێمە ئێستا تێداین پڕیەتی لە جەنجاڵی و جەنگ.

2020|3|13

کرۆنا … مەولود ئیبراهیم حەسەن

ئێستا..
من هەست دەکەم
بە تەواوی
مرۆڤێکی جیهانیم،
ئەوە نیە من و ترەمپ
هەردووکمان
وەک یەک
لە کرۆنا دەترسین!

ئەمە جاری دووەمە
خۆم لە ماڵەوە بەند دەکەم
جاری یەکەم
فیراری شەڕی هەشت ساڵە بووم
ئەمجارە
هەڵاتووی دەستی کرۆنام.

لە هەموو ژیانما
لەگەڵ دوژمنەکانما
هەر چەکێکیان هەبووبێ
ڕووبەڕوو بوویمەتەوە،
ئەمە جاری یەکەمە
لەدەست کرۆنا ڕادەکەم.

لە هەموو شەڕەکماندا
پێکەوە سەنگەرمان لە دوژمن گرتووە
ئەم جارە
لە نێو سەنگەری ماڵەوە

بۆ چەکی ئاو
بە تەنیا
شەڕی دوژمنێکی جیهانی دەکەم.

هه رچی پێشکەوتن و شارستانیەت هه یە
هه موویم وەلا ناوە
تەواو پشتم بە ئامۆژگاریەکانی داپیرەم بەستووە
لە شەڕی گرانی کۆڕنا
بە تەواوی
خۆم دەخیلی
سیرو
لەیموون و
زەنجەبیل و
بیبەر کردووە.

دەرگای هه موو پەرستگاکانی
بە ڕووی خواپەرستان داخستووە
کرۆنا کردی
ئەوەی هیچ داگیرکەرێک نەیکردووە .

لەو ڕۆژەوە دەستت گوشیوم
تا ئێستا نەمشوشتووە
لە پشکنینا دەرکەوت
هه رچی ڤایرۆسی کرۆنا هه یە
بە گەرمی خۆشەویستی
هه موویت کوشتووە..

* ١٣/٣/٢٠٢٠ – هه ولێر

پۆشاکی کوردی ... عەلی حەمەڕەشید بەرزنجی

ڕۆڵـــەی کــورد و کوردستانین
خاوەن کلتوری خۆمـــــــانین
چونک□ پۆشاکمـــــان کــوردییە
زۆر جوانە لـــــە وێنەی نییـە
وا شانازیی پێوە دەکـــــەین
دەیسەلمێنێ کە ئێمـــــە هەین
بەو پۆشاکـــــەوە ناسراوین
دەیپارێزین هەتـــا مـــاوین
ڕازاوە و جـــــوان و ڕەنگینە
لــــەلای هەموومـــان شیرینە
کاتێ دەیپۆشین ئاســـودەین
هەست بە خۆشی و شادی دەکەین
لـــە هەمـــوو شوێنێکی جیهان
ناسنامەیەکـــە بــــۆ کوردان
...
١١/٣/٢٠٢٠

کۆرۆنا ... نەوزاد بەندی

کۆبوونەوە بێ سوودەکان
کە پڕ پڕن لە غەیبەت و
جوینەوەی قسە بێتامەکانی
قەڵاچۆ کرد ، کۆرۆنا

پۆز لێدانی خاوەن پرسە
قەڵەباغ□کان و
دڵشکانی خاون پرسە چۆڵەکانی
قەڵاچۆ کرد ، کۆرۆنا ..

گرتنی جادە وشوستەی
شارەکانی
بە سەدان هەزار مر□قی بێ ئیش
کە سەیری یەکتر ئەکەن و
پوشێ ناخەنە سەر پوشێ ،
یاساغ کرد ، کۆرونا ..

باری ساختەی
جومله فرۆشی بێ ڕەحم و ..
سەیران و حەیوانخواردنی
تەنگە ئەستوورەکانی
نەهێشت ، کۆرۆنا …

کفر و لووتبەرزی و
بڵندگۆی
لە بتەکانی سەرزەمین ،
سەندەوە ، کۆرۆنا ..

نمایشێکی بچووکی
ڕۆژی قیامەتی نیشانداین ،
بە بێ تکت
بە خۆڕایی
هاتنیش بۆ هەمووانە ،
کۆرۆنا ..

بیری ئەوانەی خستەوە
کە دنیایان لەسەر خۆیان
تاپۆکردبوو ،
کە نەک دنیا ،
خۆیشیان موڵکی خۆیان نین ،
کۆرۆنا ..

دڵی سەدان هەزار لاوی
بێ ئیشی
قوڕنەی ماڵی دایەوە ،
کاتێ بازرگانەکانیشی
بە بێ ئیشی ناساند و
ڕاپێچی چوار دیواری

ماڵی کردن
کۆرۆنا ..

شتی ترشی ئەنجام دا ،
کە زۆر زۆرن
کە نا بژێررێن ..
کۆرۆنا ..